

ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ

ЯДЕРНОЇ ШКОДИ У СФЕРІ ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ АВАРІЇ НА ЧАЕС

І. О. Віхрова

кандидат юридичних наук, доцент,
Міжрегіональна академія управління персоналом

Наголошується на необхідності закріплення у вітчизняному законодавстві поняття ядерної шкоди відповідно до чинної редакції Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду, з'ясовуються особливості відшкодування ядерної шкоди у сфері ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, у т. ч. стосовно іноземних суб'єктів господарювання – виконавців міжнародних контрактів з ліквідації наслідків аварії.

Ключові слова: ядерна шкода, відповідальність за ядерну шкоду, ліквідація наслідків аварії на ЧАЕС, відшкодування ядерної шкоди у сфері ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Проблема подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу з перебігом часу не втрачає актуальності для нашої держави, і це знайшло закономірне відображення у ст. 16 Конституції України. Господарська діяльність з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (далі – ЧАЕС) здійснюється з метою обмеження

впливу цієї аварії на здоров'я населення та радіаційний стан навколишнього природного середовища, економічної і соціальної реабілітації та розвитку постраждалих територій, подальшого розвитку продуктивних сил держави. Дослідження правових аспектів ліквідації наслідків аварії слід розглядати як важливе наукове завдання, що має безпосереднє практичне значення.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років свідчить, що правові питання ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС виступають предметом розгляду юридичної науки [1-4 та ін.]. Активно розглядаються в теорії і різні аспекти відшкодування ядерної шкоди [5; 6 та ін.]. Проте дослідження особливостей відповідальності за ядерну шкоду у зв'язку з аварією на ЧАЕС тільки започатковуються [7; 8 та ін.].

Метою цієї статті є уточнення поняття ядерної шкоди відповідно до міжнародних документів з метою використання його у вітчизняному законодавстві, окреслення умов відповідальності за таку шкоду, з'ясування особливостей відшкодування ядерної шкоди у сфері ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8 лютого 1995 р. (далі – Закон) як один з основоположних у ядерному законодавстві нашої держави [5, с. 7] в числі основних принципів державної політики у сфері використання ядерної енергії та радіаційного захисту називає, зокрема, забезпечення відшкодування шкоди, зумовленої радіаційним впливом, розподіл обов'язків, прав та відповідальності між усіма суб'єктами правовідносин у сфері використання ядерної енергії, створення правового та фінансового механізму відповідальності організації, що експлуатує, (оператора) за заподіяну ядерну шкоду. Названий Закон дає визначення ядерної шкоди і встановлює, що для цілей відшкодування такої шкоди слід вживати її поняття у значенні відповідно до ст. 1 Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21 травня 1963 р. (далі – Конвенція).

У цьому зв'язку виникає принципово важливе питання, якою саме з двох редакцій ст. 1 Конвенції, що існують, слід користуватися з вказаною метою, адже тексти різних редакцій цієї статті розрізняються.

З формально-юридичної точки зору пріоритет у застосуванні повинна мати редакція від 21 травня 1963 р. без наступних змін, оскільки Україна приєдналася до Конвенції саме в цій редакції [9; 10]. Разом з тим нині діє зведений текст Конвенції з поправками, внесеними до неї Протоколом 1997 р., випущений Секретаріатом Міжнародного агентства з атомної енергії, як цього й вимагає названий Протокол [11]. І стаття 1 цієї редакції Конвенції містить інше визначення ядерної шкоди, деталізоване і конкретизоване порівняно з визначенням у редакції 1963 р., сформульоване з урахуванням досвіду більш ніж тридцятирічного його використання та сучасних досягнень науково-технічного прогресу. Саме з урахуванням цих обставин для цілей відшкодування ядерної шкоди поняття такої шкоди, на нашу думку, доцільно вживати у більш сучасному значенні відповідно до ст. 1 Конвенції з поправками, внесеними Протоколом 1997 р.

Реалізація цієї пропозиції можлива двома шляхами: або шляхом викладення поняття ядерної шкоди у ч. 1 ст. 1 Закону таким способом, як і в тексті ст. 1 Конвенції з поправками 1997 р.; або шляхом доповнення абз. 1 ч. 2 ст. 1 цього Закону після слів «від 21 травня 1963 року» словами «з поправками, внесеними Протоколом 1997 року», що вважається простішим і прийнятнішим.

Тоді чинним для нашої держави буде таке визначення ядерної шкоди: «Ядерна шкода означає: 1) смерть або тілесне ушкодження; 2) втрату майна або збиток майну; і наступне за кожним підпунктом в межах, встановлених законом компетентного суду: 3) економічні втрати, що виникають в результаті втрат або шкоди, згаданих у підпунктах 1 або 2, остільки, оскільки вони не охоплюються цими підпунктами, якщо їх зазнає особа, яка має право на пред'явлення позову щодо

таких втрат або шкоди; 4) витрати на заходи щодо відновлення навколишнього середовища, стан якого погіршився, за винятком незначного погіршення, якщо такі заходи фактично були прийняті або мають бути прийняті, та остільки, оскільки це не охоплюється підпунктом 2; 5) втрату доходів, одержуваних від економічного інтересу в будь-якому застосуванні або використанні навколишнього середовища, в результаті значного погіршення стану цього середовища та остільки, оскільки це не охоплено підпунктом 2; 6) витрати на превентивні заходи і вартість подальших втрат або збитків, завданих такими заходами; 7) будь-які інші економічні втрати, крім будь-яких втрат, викликаних погіршенням стану навколишнього середовища, якщо це допускається загальним законом про цивільну відповідальність компетентного суду, у разі підпунктів 1-5 і 7 вище в тій мірі, в якій втрати чи шкода виникають в силу або є результатом іонізуючого випромінювання, що випускається будь-яким джерелом випромінювання всередині ядерної установки, чи випускається ядерним паливом або радіоактивними продуктами, або відходами на ядерній установці або ядерного матеріалу, що надходить з ядерної установки, виробленого в ній або відправленого на неї, незалежно від того, виникають вони в силу радіоактивних властивостей такої речовини або комбінації радіоактивних властивостей з токсичними, вибуховими чи іншими небезпечними властивостями такої речовини.»

Обов'язки з відшкодування ядерної шкоди вітчизняне законодавство, як і міжнародне, покладає на оператора ядерної установки (організацію, що експлуатує). Жодна особа, крім оператора, не несе відповідальності за таку шкоду, за винятком випадків, передбачених названим Законом (зокрема, стосовно відповідальності постачальника у сфері використання

ядерної енергії за ст. 34 цього Закону, стосовно відшкодування збитків і витрат у зв'язку з встановленням санітарно-захисної зони в районі розміщення ядерної установки або об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами за ч. 7 ст. 45 Закону, та деякі інші). Причому організація, що експлуатує, (оператор) у ст. 33 названого Закону визначається як призначена державою юридична особа (тобто суб'єкт господарювання, господарська організація), що здійснює діяльність, пов'язану з вибором майданчика, проектуванням, будівництвом, введенням в експлуатацію, експлуатацією, зняттям з експлуатації ядерної установки або вибором майданчика, проектуванням, будівництвом, експлуатацією, закриттям сховища для захоронення радіоактивних відходів, забезпечує ядерну та радіаційну безпеку.

Основні положення відповідальності оператора за ядерну шкоду, встановлені законодавством, полягають у такому:

- по-перше, ця відповідальність оператора є абсолютною, тобто настає незалежно від встановлення його вини. Слід відзначити, що в юридичній науці обґрунтовувалися пропозиції диференціювати відповідальність оператора залежно від його вини [5, с. 12-14]. Але вітчизняне законодавство у цьому питанні прийняло положення названої Конвенції, встановивши відповідальність оператора за ядерну шкоду незалежно від його вини. Виняток складають випадки, коли оператор звільняється від відповідальності за таку шкоду, якщо вона заподіяна ядерним інцидентом, що виник безпосередньо як наслідок стихійного лиха виняткового характеру, збройного конфлікту, воєнних дій, громадянської війни або повстання. Крім того, якщо оператор доведе, що ядерна шкода виникла повністю або частково внаслідок грубої недбалості особи, якій заподіяна шкода,

або внаслідок дії чи бездіяльності такої особи з наміром заподіяти шкоду, цей оператор за рішенням суду може звільнитися повністю або частково від обов'язку відшкодування шкоди, заподіяної такій особі;

- по-друге, відповідальність оператора за ядерну шкоду обмежується сумою, еквівалентною 150 млн (для дослідницьких реакторів – еквівалентною 5 млн) Спеціальних прав запозичення (далі – СПЗ) у національній валюті за кожний ядерний інцидент, де СПЗ означають розрахункову одиницю, що визначається Міжнародним валютним фондом і використовується при здійсненні ним власних операцій та угод. Слід відзначити, що у ст. 75 Закону (стаття діє в редакції від 3 грудня 1997 р.) відповідальність оператора за ядерну шкоду обмежується сумою, еквівалентною 50 млн СПЗ. Збільшення відповідальності оператора до обмеження її сумою, еквівалентною 150 млн СПЗ, встановлено ст. 6 Закону України «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення» від 13 грудня 2001 р. (ст. 6 діє в редакції від 16 березня 2006 р.) відповідно до положень Конвенції з поправками, що внесені Протоколом від 12 вересня 1997 р., до якого Україна не приєдналася. Але окремі його положення в односторонньому порядку добровільно врахувала у внутрішньому законодавстві. Оцінюючи колізію названих норм законів щодо встановлення межі відповідальності оператора за ядерну шкоду, пріоритет у використанні слід надати, як уявляється, межі відповідальності оператора у сумі, еквівалентній 150 млн СПЗ відповідно до ст. 6 Закону «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення». Адже вона прийнята пізніше і більше відповідає положенням міжнародних угод. У той же

час вважається необхідним внести відповідні зміни до ст. 75 Закону, яка передбачає меншу межу відповідальності. Це зумовлюється метою нагального запобігання подвійного тлумачення межі відповідальності оператора при застосуванні інших положень цього Закону (зокрема, при вирішенні питань відповідальності більш як одного оператора згідно з ч. 3 ст. 73 Закону, питань реалізації права регресу держави до оператора згідно з ч. 3 ст. 77 Закону та інших питань відповідно до норм названого й інших законів, підзаконних актів, у яких містяться посилання на ст. 75 Закону;

- по-третє, право на подання позову про відшкодування ядерної шкоди, заподіяної майну або навколишньому природному середовищу, як правило (інші випадки встановлено Законом), діє протягом десяти років з дня заподіяння шкоди. Але це право втрачає силу, якщо позов не подано протягом трьох років від дня, коли особа, якій завдано ядерної шкоди, знала або мала знати про таку шкоду і про оператора, який відповідальний за цю шкоду, за умови, що вказаний десятирічний період не буде перевищений;
- по-четверте, оператор забезпечує страхування або інше фінансове покриття відповідальності за ядерну шкоду у розмірі та на умовах, що визначаються законодавством України (для цього оператор, зокрема, включає у собівартість виробництва електроенергії затрати на страхування персоналу і населення на випадок ядерної шкоди). Якщо розміру страхування або іншого фінансового відшкодування недостатньо, то в такому разі відшкодування шкоди за поданими позовами забезпечується державою, і держава набуває право регресу до оператора, який не забезпечив відшкодування ядерної шкоди у вказаному вище розмірі (еквівалентному 150 або 5 млн СПЗ);

- по-п'яте, справи стосовно позовів про відшкодування ядерної шкоди, заподіяної ядерним інцидентом, що мав місце на території нашої держави, розглядаються виключно судами України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, учасником яких є Україна.

Законом «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення» спеціально регулюються відносини щодо цивільної відповідальності за ядерну шкоду, встановлюється порядок відшкодування шкоди, спричиненої ядерним інцидентом, визначаються способи фінансового забезпечення відповідальності та її межі. Згідно з цим Законом ядерна шкода відшкодовується виключно у формі грошової компенсації на підставі договору про відшкодування ядерної шкоди або рішення суду.

Договір про відшкодування ядерної шкоди оператором, відповідальним за її заподіяння, укладається між особою, якій заподіяно ядерну шкоду, цим оператором та страховиком (іншим фінансовим гарантом). Договір повинен відповідати вимогам названого Закону. У разі недосягнення згоди між сторонами спір про відшкодування ядерної шкоди вирішується судом. Для встановлення факту ядерного інциденту, факту заподіяння ядерної шкоди та причинного зв'язку між ними обов'язково проводиться судова експертиза.

Фінансове забезпечення цивільної відповідальності за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту, здійснюється оператором шляхом страхування такої відповідальності або отримання інших видів фінансового забезпечення, передбачених законами України. У частині, не покритій іншими видами фінансового забезпечення, страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок

ядерного інциденту, є обов'язковим. Оператору ядерної установки Кабінетом Міністрів України може бути надана державна гарантія фінансового забезпечення цивільної відповідальності за ядерну шкоду.

Викладені положення щодо відшкодування ядерної шкоди, встановлені законодавством, не стосуються такої шкоди, якщо вона є наслідком аварії на ЧАЕС, оскільки названі закони не наділені зворотною дією в часі (ст. 58 Конституції України). До того ж згідно зі ст. 73 Закону відповідальність за шкоду, спричинену Чорнобильською катастрофою, встановлюється відповідним законодавством України. Це, зокрема, Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 р. та інше законодавство.

У той же час наведені положення слід вважати чинними стосовно можливих у майбутньому ядерних інцидентів у зв'язку з виконанням робіт на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС та здійсненням іншої діяльності у сфері ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Згідно зі статтею 11 Закону «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення», яка встановлює особливості фінансового забезпечення цивільної відповідальності оператора ядерної установки ЧАЕС, фінансове покриття цивільної відповідальності за ядерну шкоду цього оператора забезпечує держава у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Нині чинною постановою Кабінету Міністрів від 22 грудня 2010 р. № 1164 передбачено, що фінансове забезпечення цивільної відповідальності за ядерну шкоду Державного спеціалізованого підприємства (далі – ДСП) ЧАЕС здійснюється шляхом страхування такої відповідальності відповідно до Порядку і правил

проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 23 червня 2003 р. № 953, та постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2003 р. № 1307 «Про затвердження Порядку обчислення тарифів при обов'язковому страхуванні цивільної відповідальності за ядерну шкоду». Кошти для забезпечення страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду ДСП ЧАЕС передбачаються у Державному бюджеті України на відповідний рік під час складання його проекту.

Характеризуючи особливості відповідальності за ядерну шкоду у сфері ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, слід відзначити й ті з них, що пов'язані з укладенням і виконанням міжнародних контрактів у цій сфері та звільненням від відповідальності за ядерну шкоду іноземних суб'єктів господарювання – виконавців цих контрактів.

Нині на промисловому майданчику ДСП ЧАЕС у зоні відчуження виконуються роботи, спрямовані на підвищення безпеки ЧАЕС, зняття її енергоблоків з експлуатації, перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему. Більша частина робіт виконується в рамках проектів міжнародної технічної допомоги, розпорядниками коштів яких виступають міжнародні фінансові організації, включаючи Європейський банк реконструкції та розвитку (далі – ЄБРР). Найбільш важливими проектами є: 1) План здійснення заходів на об'єкті «Укриття» (далі – ПЗУ), який виконується згідно з Рамковою угодою між Україною та ЄБРР стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні від 20 листопада 1997 р., ратифікованою Законом України від 4 лютого 1998 р. (далі – Рамкова угода); 2) Проект підвищення безпеки ЧАЕС, який виконується згідно з Угодою про Грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між

ЄБРР як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунка ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною електростанцією від 12 листопада 1996 р., ратифікованою Законом України від 18 березня 1997 р. (далі – Угода про грант).

Розділом 7.2 Рамкової угоди встановлено, що Україна за запитом забезпечуватиме контракторів, консультантів та постачальників обладнання чи послуг, що фінансуються з коштів Гранту, звільненням від відповідальності за ядерну шкоду, головним чином у формі Угоди, викладеної в Доповненні 1 до Рамкової угоди, до тих пір, поки Україна повністю не імплементує положення Віденської Конвенції, включаючи діяльність, пов'язану з впровадженням ПЗУ та з об'єктом «Укриття».

Розділом 4.02 Угоди про Грант встановлено, що Україна надає, у разі звернення, підрядникам, консультантам і постачальникам обладнання чи послуг, які фінансуються з надходжень Гранту, гарантії від збитків у формі доповнення 3 до цієї Угоди доти, доки вона не прийме і не впровадить у повному обсязі положення Віденської конвенції.

З метою реалізації зобов'язань відповідно до Рамкової угоди та беручи до уваги те, що Віденська конвенція не охоплює всіх можливих учасників реалізації ПЗУ, Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову від 18 лютого 1999 р. № 223 «Про гарантію звільнення учасників реалізації Плану заходів на об'єкті «Укриття» від цивільної відповідальності за ядерну шкоду», якою схвалено текст Заяви Кабінету Міністрів про надання відповідної гарантії та текст Листа-угоди до цієї Заяви.

Слід відзначити, що виконавець за контрактом на проектування, будівництво та введення в експлуатацію нового безпечного конфайнменту Спільне підприємство (далі – СП) «Novarka» (Франція) та ЄБРР

висловлювали стурбованість непевністю щодо роз'яснення засад звільнення від відповідальності за ядерну шкоду, яке полягає в тлумаченні терміна «третя сторона» в тексті зазначеної заяви Кабінету Міністрів. Така позиція ЄБРР стосується також і виконавців проектів підвищення безпеки ЧАЕС за Угодою про грант – Holtec International (США, які, до речі, не є членами Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду) та Консультанта групи управління проектами підвищення безпеки компанії АМЕС Nuclear International (Велика Британія).

Стосовно викладених проблемних питань Українська сторона висловила позицію, що ці питання мають вирішуватися виходячи з наступного. Посилання на Заяву Кабінету Міністрів про гарантію звільнення учасників реалізації ПЗУ від цивільної відповідальності за ядерну шкоду від 18 лютого 1999 р. було включено до умов тендерної документації відкритих міжнародних торгів на проектування та будівництво конфайнменту і до положень контракту з переможцем торгів СП «Novarka». Тобто, приймаючи участь у тендері та укладаючи контракт, СП «Novarka» продемонструвало повне розуміння визначень, обмежень, виключень, інтерпретації тощо, які містить зазначена Заява. За зверненням СП «Novarka» в серпні 2010 р. цьому підряднику та його субпідряднику PAR/EDERER (США) було надано звільнення від цивільної відповідальності за ядерну шкоду у формі листа-угоди, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1999 р. Зобов'язання України надавати звільнення від цивільної відповідальності за ядерну шкоду виконавцям за Рамковою угодою та Угодою про грант залишалося чинним до повної імплементації Україною положень Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду, яку було завершено з набуттям чинності Закону «Про

цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення» і запровадженням механізму фінансового покриття цивільної відповідальності оператора за ядерну шкоду: оператори зобов'язані забезпечувати страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду відповідно до встановленого порядку, на рівні закону закріплено, що фінансове покриття цивільної відповідальності за ядерну шкоду оператора ядерної установки ЧАЕС забезпечується державою.

Крім того, обсяг звільнення від цивільної відповідальності за ядерну шкоду, який надається за постановою Кабінету Міністрів України № 223, є значно більшим від того, який отримують виконавці з країн, що є членами Віденської конвенції. Адже таке звільнення не містить жодних обмежень суми компенсації, яку має сплачувати Уряд України, не встановлено також обмеження щодо строку пред'явлення позовів, а самі позови можуть пред'являтися в будь-якому суді чи судовому форумі.

Разом з тим необхідно, щоб для всіх виконавців проектів за Рамковою угодою та Угодою про грант були створені рівні умови відповідальності за ядерну шкоду. Тобто для виконавців зазначених проектів, які є резидентами країн – не членів Віденської конвенції, необхідно встановити єдиний режим в частині такої відповідальності. Найбільш оптимальним вбачається створення механізму, який би відповідав основоположним принципам Віденської конвенції: виключну та абсолютну відповідальність за ядерну шкоду несе оператор ядерної установки; встановлюється ліміт відповідальності та строк позовної давності; визначається компетентний суд, до якого можуть пред'являтися позови в разі спричинення ядерної шкоди. Такий підхід поставить у рівні умови всіх виконавців за проектами міжнародної технічної допомоги на ЧАЕС

незалежно від країни походження, усуне можливі протиріччя в інтерпретації термінів, які застосовуються, та інших юридично важливих положень.

При цьому важливо звернути увагу на те, що Законом «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення» Україна добровільно підвищила розмір відповідальності оператора за ядерну шкоду – до суми, еквівалентної 150 млн СПЗ, що втричі більше, ніж передбачено Конвенцією.

Необхідно також враховувати дійсний стан місця виконання робіт за проектами підвищення безпеки ЧАЕС та ПЗУ. Територія, на якій виконуються роботи, за законодавством України віднесена до категорії радіоактивно забруднених, є зоною відчуження, з якої проведено евакуацію населення ще у 1986 р. Ця територія виведена з господарського обігу та переведена до категорії радіаційно небезпечних земель, на ній забороняється постійне проживання населення та перебування осіб, які не мають на це

спеціального дозволу. Має місце істотне зменшення ризику виникнення на майданчику ЧАЕС ядерного інциденту в порівнянні з діючими ядерними реакторами. Підтвердженням цьому є також характер виконуваних на майданчику ЧАЕС робіт і заходи з ядерної та радіаційної безпеки, які вживаються: блоки ЧАЕС остаточно зупинені, виконано значний обсяг робіт з вилучення з них ядерного палива, а на об'єкті «Укриття» реалізовані заходи зі стабілізації та підвищення безпеки.

Підводячи підсумок, слід ще раз підкреслити необхідність приведення вітчизняного законодавства про відшкодування ядерної шкоди у більш повну відповідність з міжнародними стандартами, втіленими у положеннях Конвенції з поправками, внесеними до неї Протоколом 1997 р. Подальші дослідження у цьому напрямі пов'язані, як уявляється, з практичними аспектами вдосконалення законодавства України про відповідальність за ядерну шкоду.

Список використаної літератури

1. *Опришко В. Ф.* Система законодавства з питань подолання наслідків Чорнобильської катастрофи // Правове регулювання економіки : зб. наук. праць ; відп. ред. В. Ф. Опришко / В. Ф. Опришко. – К. : КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2010. – С. 3-17.
2. *Омельченко А.* Організаційно-правові засади надання Україні міжнародної фінансово-економічної допомоги для подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС / А. Омельченко // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 6. – С. 160-163.
3. *Куценко Є.* Поняття «господарсько-правовий режим використання водних ресурсів на території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на ЧАЕС» / Є. Куценко // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 4. – С. 57-60.
4. *Кочетков Ю. В.* Державний контроль у сфері захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС та надзвичайних ситуацій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ю. В. Кочетков. – Ірпінь, 2007. – 20 с.
5. *Єршова С. І.* Правове регулювання господарських зв'язків (відносин) атомних електростанцій України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / С. І. Єршова. – Донецьк, 2000. – 18 с.
6. *Пендяга Г. Л.* Відповідальність за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Г. Л. Пендяга. – К., 2008. – 15 с.
7. *Віхрова І. О.* Господарсько-правова відповідальність у сфері ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / І. О. Віхрова. – К., 2013. – 18 с.

8. Малишева М. Х. Уроки Чорнобиля і вдосконалення законодавства України про відповідальність за ядерну шкоду: постановка проблеми / М. Х. Малишева // // Правове регулювання економіки : зб. наук. праць ; відп. ред. В. Ф. Опришко. – К. : КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2010. – С. 56-65.
9. Про приєднання України до Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду : Закон України від 12 липня 1996 р. № 334/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 44. – Ст. 222.
10. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21 травня 1963 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.energoatom.kiev.ua/ua/law_documents.html?_m=pubs&_t=rec&id=18783.
11. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 12 вересня 1997 р. (Зведений текст Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21 травня 1963 року з поправками, внесеними Протоколом від 12 вересня 1997 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції: 18.01.2015.

Features compensation for nuclear damage in the aftermath of the Chernobyl

I. O. Vikhrova

Emphasizes the need for consolidation in the domestic legislation the concept of nuclear damage in accordance with the current edition of the Vienna Convention on Civil Liability for Nuclear Damage, it appears peculiarities compensation for nuclear damage in the accident at the Chernobyl nuclear power plant including to foreign entities – perpetrators of international contracts accident.

Keywords: nuclear damage, liability for nuclear damage, the elimination of consequences of Chernobyl accident, compensation for nuclear damage in the aftermath of Chernobyl accident.

Received: 18.01.2015.

Особенности возмещения ядерного ущерба в сфере ликвидации последствий аварии на ЧАЭС

И. А. Вихрова

Указывается на необходимость закрепления в отечественном законодательстве понятия ядерного ущерба в соответствии с действующей редакцией Венской конвенции о гражданской ответственности за ядерный ущерб, выясняются особенности возмещения ядерного ущерба в сфере ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС, в т. ч. относительно иностранных субъектов ведения хозяйствования – исполнителей международных контрактов по ликвидации последствий аварии.

Ключевые слова: ядерный ущерб, ответственность за ядерный ущерб, ликвидация последствий аварии на ЧАЭС, возмещение ядерного ущерба в сфере ликвидации последствий аварии на ЧАЭС.

Получено: 18.01.2015.